

A magyar értelmiségi esete a levizelt perzsasz?nyeggel

2013 január 17. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

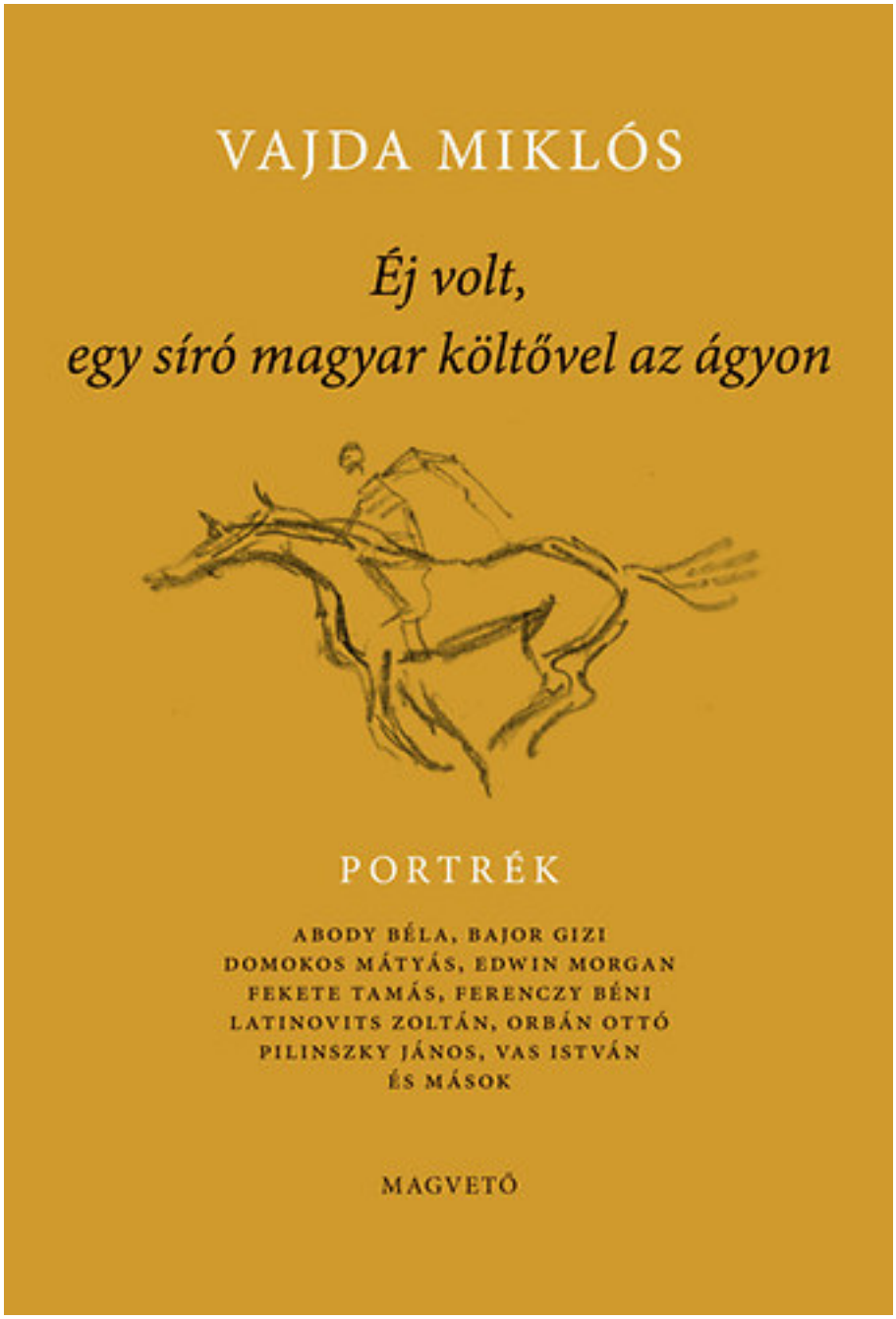
Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

Vajon lehetséges-e egy rosszul megkötött nyakkend?vel értelmiségi divatforradalmat kirobbantani? Hogyan lesz egy szégyenl?sen dadogó fiúból az ország egyik legnagyobb színésze, és hogyan nem lesz világhír?? Mit tesz a magyar értelmiségi, ha levizeli angol házigazdája perzsasz?nyegét?

Az irodalmárokat makacsul foglalkoztató kérdésre, miszerint elég-e vajon csak a m?veket ismerni, vagy mégsem árt az alkotók életrajzában is alaposan alámerülni, a közönség ad csattanós választ, mikor egymást letaposva vásárolja a híres írók és költ?k viselt ügyeit taglaló ilyen-olyan színvonalú munkákat. A tavalyi év vége egyik magyar **sikerkönyve** is ebbe a kategóriába sorolható.

A fordítóként dolgozó, és a magyar irodalom külföldi népszer?sítésén fáradozó, majd Anyakép, amerikai kerettel cím? regényével közel nyolcvanévesen berobbanó Vajda Miklós portrékötete – amelyet tavaly év végi **összeállításunkban** mi is a legfontosabb 2012-es megjelenések közé soroltunk –, azonban nem a kulcslyukon át betekint?s intimpistáskodás izgalmát kínálja. Annál jóval többet és érdekesebbet.

Ez a kötet többet kínál, mint a szokásos, kulcslyukon át leselked? intimpistáskodás

Vegyük csak az els?re kissé talányos címet: Éj volt, egy síró magyar költ?vel az ágyon. A meglehet?sen lírai csengés? sor valójában a legpontosabb helyzetjelentés: Vajda egy különös éjjelen, Angliában, egy elég egzaltáltra sikeredett felolvasóút során a huszadik század egyik legnagyobb magyar költ?jét, az ágyban összekuporodva zokogó Pilinszky Jánost vigasztalta, mégpedig annak kérésére úgy, hogy a poéta fejét simogatta. Miel?tt

felszisszenne az olvasó, hogy akkor ez mi, ha nem intimpistáskodás, érdemes végiggondolni, milyen mélységeket kell megélnie annak a feln?tt férfiembernek, aki annyira védtelenné és kiszolgáltatottá tud válni, hogy ilyet kérjen egy nem is annyira közeli ismer?sét?l. És milyen beleérz? képességgel kell rendelkeznie annak, aki ennek a kérésnek – még ha nem is tartja magától értet?d?nek a helyzetet – képes eleget tenni. Egy ilyen epizód Vajdánál sohasem áll önmagában, az emberi vonásokból és cselekedetekb?l az adott alkotó életm?vére vonatkozó tanulságot von le:

> „Ez a felejthetetlenül bizarr és megrendít? pillanat hirtelen új fényt vetett a Pilinszky-versekre is. Hasonlíthatatlan erejük ugyanebb?l a sérülékenységb?l, a teljes, kitárt gyöngeségb?l származik.

Vajda majd mindegyik írása egy-egy tényb?l, egy érdekes vagy fájdalmas apropóból kiindulva képes nemcsak az adott alkotó barát mély és érzékeny portréjává lényegülni, de nagyon sokat elmond a huszadik századi magyar történelem rettenetes évtizedeir?l is, anélkül, hogy a szerz? szájbarágósan próbálna rámutatni összefüggésekre, vagy hosszasan id?zne az adott rendszer(ek) tételes kritikájával.

Ott van például a költ? Vas István portréja (Vasnyakkend?). Ez egy sokat sejtet?, már-már Örkényt idéz?, ugyanakkor szinte minden lényeges életrajzi adatot leszámlázó felütéssel indul („Valamikor a hatvanas évek közepe táján, egy ver?fényes júniusi napon V. I. budapesti lakos, költ?, m?fordító, polgári foglalkozása szerint kiadói szerkeszt?, n?s, gyermektelen, ötvenvalahány esztend?s, pártonkívüli egyén, egyetlen mozdulattal csaknem forradalmasította a férfidivatot”), és kiderül, ez az egyetlen mozdulat, vagyis a rosszul megkötött, majd dühb?l félig megkötve hagyott nyakkend?höz vezet? dacos lemondás milyen többletjelentéssel bírhat. Vajda szellemesen elemzi végig a magyar irodalom és a nyakkend?viselés módjainak szövevényes viszonyát, miközben Vas István jelleme és világképe is szépen feltárul el?ttünk.

Pilinszky, a vigaszra vágyó költ?

Vannak a könyvben ennél jóval kevésbé „vidám” írások is. Ferenczy Béni alakját, a korszakos szobrászt Vajda a bénulás után következ? küzdelmein keresztül mutatja be. Latinovits Zoltánt, az egykori osztálytársat, akit Vajda id?sebb „barátnéja”, Bajor Gizi fedez fel (róla is található portré a könyvben), a be nem váltott remények és az el nem ért nemzetközi sikerek távlatában idézi meg. A költ? Orbán Ottóról a közös emlékek felidézésén túl a betegség és a halál néz?pontját választva formál plasztikus portrét. Vajda minden írása egyszerre szenvedélyes és pontos, helyenként költ?ien emelkedett, mégis végig nagyon tárgyilagos és közérthet?.

Szerencsére finom humorát is viszonylag gyakran csillogtatja meg, a kötetet záró írás például (Londoni horror) kegyetlenül vicces írás egy megalázó helyzetr?l. H?sünk Angliában vendégségbe hivatalos, de egy kiadós ebéd meg némi sörök hatására az odavezet? út a vizelési kényszerrel folytatott epikus méret? küzdelemmé válik, aminek drámai és egyben komikus végkifejlete a diplomata vendéglátó perzsasz?nyegének alapos eláztatása a megrökönyödött illusztris vendégsereg szeme láttára. Vajda lefegyverz? öniróniával meséli el a kínos sztorit, melyben ott bujkál a keletr?l jött értelmiségi örökös kisebbrend?ségi komplexusa és bizonyítási vágya éppúgy („Azért egy kelet-közép-európainak is van önérzete, és volt gyerekszobája, még ha lebombázták is”), mint a vendéglátó ország szokásainak der?s leírása és elemzése.

Latinovits Zoltánt Vajda id?sebb „barátnéja”, Bajor Gizi fedezte fel

A már említetteken kívül Vajda emléket állít Domokos Mátyásnak (akivel együtt szerepelnek Csernus Tibor **A három lektor** cím? korszakos festményén), Fekete Tamás szobrásznak, megismerteti velünk a magyar irodalom skót nagykövetét, a fordító Edwin Morgant. A kötet egyik kiemelked? írása az a mélyen empatikus, mégis kegyetlenül kritikus portré, amit Vajda a zseninek induló, majd a Kádár-korszak „celebírójává” és ügyeletes bohémjává lezüll?, szenvedélybeteg Abody Béláról fest. Hálószobatitkokat nem, de a huszadik századi m?vészlét

és értelmiségi sors kínokkal kikövezett útjairól remekbe szabott leírásokat kap az, aki Vajda Miklós kötetébe belelapoz.

(*Vajda Miklós: Éj volt, egy síró magyar költ?vel az ágyon. Magvet?, 2012. 288 oldal*)

mno.hu - **Szathmáry István Pál**

Ajánló